

Innan, förrän eller kanske före?

Fråga:

Skulle ni vilja förklara för mig vid vilka fall **innan** respektive **förrän** ska användas? Jag har en känsla av att det blir vanligare och vanligare att använda *innan* där det vore mer motiverat med *före*.

Svar:

Jag rekommenderar dig att använda **innan** framför allt som konjunktion, t.ex. ”*Hon bodde i Tyskland innan hon kom till Sverige*” Det går också att använda **innan** som adverb, t.ex. ”*kvällen innan*”. Omöjligt är inte heller **innan** som preposition, t.ex. ”*innan jul*”, men här måste jag varna dig för att detta inte är en lika accepterad form som alternativet ”*före jul*”. Det är inte på något sätt fel att använda **innan** i en fras som denna men den har ett lägre stilvärde (är mer vardaglig) än **före**. De flesta använder **innan** som konjunktion och mycket sällan ser man **innan** som preposition i skriven text. Språkvårdare som Margareta Westman på Språknämnden rekommenderar **innan** som konjunktion och **före** som preposition, även om hon tillstår att man hör dem användas både som preposition och tidskonjunktion i tal.

Förrän har samma betydelse som **innan** men används bara i meningar som är nekande, t.ex. ”Knappt hade han nått fram **förrän** han nåddes av budet”.

Före används både som preposition, som i exemplet ovan, och adverb, som i ”en **kvart** före tolv”, men aldrig som konjunktion! Ibland ser man faktiskt detta som i följande felaktiga mening: **Jag måste röja skrivbordet före semestern börjar*. Här är naturligtvis **innan** den rätta konjunktionen.

Undersökande del med sammanfattning:

Det här är en fråga som intresserar mig mycket. Jag har själv svårigheter att hålla isär **före** och **innan** och har förmodligen använt dem lite hipp som happ. En del tycker uppenbarligen att det är av stor vikt att kunna använda rätt preposition, eller rättare sagt jag har fått intrycket att många upplever **före** enbart som preposition och **innan** enbart som konjunktion och blir mycket irriterade om man inte kan skilja dem åt. I den här undersökningen har jag lärt mig att **innan** inte bara är en konjunktion utan också en preposition och det öppnar möjligheterna att faktiskt använda ordet på sätt som jag kommit att uppfatta som fel.

I SAOL 12 hittar jag tre definitioner på **innan**, nämligen som adverb (som i *kvällen innan, utan och innan*), konjunktion (som i *innan vi gick, låste vi dörren*) och preposition (som i *innan jul*). **Före** har två definitioner, nämligen som preposition och adverb (som i *en kvart före tolv*). **Förrän** är enbart konjunktion.

Norstedts stora svenska ordbok överensstämmer helt med Nationalencyklopedien. Jag får veta samma sak om **innan** som i SAOL, men får ytterligare upplysningar som kan vara av intresse. **Innan** som preposition anges i mindre typsnitt vilket jag tolkar som en inte lika accepterad variant och vi får veta att den gäller som preposition bara ”i vissa uttryck” och att den har samma betydelse som **före**, dvs. något tidigare än. Exempelen anges vara vardagliga som *innan kvällen, innan jul* och *innan dess*. Detta är intressant för här kryper en tydlig stilmarkör in. Man får alltså se upp med att använda **innan** som preposition utanför hemmets väggar! Vad gäller **före** får jag veta att ordet har vissa betydelser både som preposition och

adverb. Som preposition kan det betyda ”med underförstådd tidpunkt” i fraser som *Kuba före Castro* och som adverb ”överfört i eller till kvalitativt högre position” som i *USA ligger före i konkurrensen*. **Förrän** har samma betydelse som innan i nekande uttryck som i *knappt hade han nått fram förrän han nåddes av budet*. Betydelsen yans anges vara ”ofta med bibetydelse av försening” som i *pjäsen skrivs 1905 men hade inte premiär förrän 1922*. Alla orden har funnits i svenskan sedan 1500-talet, utom **förrän** som har funnits sedan 1600-talet.

Svensk handordbok från 1966 skiljer sig på flera punkter från de yngre ordböckerna. Framför allt är det upplysningarna om **innan** som preposition som är annorlunda. För det första tas **innan** som preposition upp på andra plats efter **innan** som konjunktion. Uttryck som *innan dess* och synonymen *dessförinnan* tas upp. Därefter kommer exemplen *innan jul* och *kvällen (före)* med anmärkningen prov. eller vardagligt. I ordlistan finns ingen förklaring till förkortningen prov. men jag gissar att det betyder provinsieellt, dvs. utmärkande för en provins eller landsortsmässig. Exemplet *innan kort (inom)* anförs också med tillägget ålderdomligt. Här kan man alltså ana ett starkare fördomande av **innan** som preposition i annat tal än vardagligt, dialektalt eller ålderdomligt. Vi kan alltså redan se att en förändring har skett och att **innan** har blivit en mer accepterad prepositionsform än för trettio år sedan. Det återstår dock att se om den har blivit vanligare vilket brevskrivaren tror.

Förrän har också genomgått en del förändringar. Framför allt märks det i att **förrän** bara ges innebörden tidigare och innan – det är alltså inget tal om att det måste föreligga en negation. I ett av exemplen, *Förrän jag visste ordet av small det*, finns heller ingen negation i satsen. I de övriga gör det det – *han visste knappt ordet av förrän han var ute igen* och *jag tror det inte förrän jag får se det*. I mina öron låter meningen utan negation mycket underlig – kanske har **förrän** förändrats till att alltid kräva negation.

För att undersöka hur vanligt det är att **innan** används som preposition (vilket jag förutsätter är det brevskrivaren menar med ”att det blir vanligare och vanligare att använda innan där det vore mer motiverat med före”) gick jag till konkordanserna. I P98 finns 3763 exempel på **innan** så det säger sig självt att jag bara kunde göra en mycket liten studie av ett fåtal av dem. Vad jag snabbt kunde se var att **innan** framför allt används som konjunktion – det är den absolut vanligaste formen. Undantagsvis hittar man exempel på **innan** som preposition. Några av de exemplen är:

... laddat upp i Toulon i södra Frankrike innan ankomsten till Lens ...
... strax innan avfarten till Lilla Edet.
Den som vill åka med bokar plats en kvart innan avgång...
Första sprutan tas en vecka innan avresa...

En intressant iakttagelse var att vissa ord verkade dra till sig **innan** på ett mer självklart sätt än andra, t.ex. avresa och avspark. Kanske kan det här vara frågan om ett slags satsförkortningar. Om man upplever *innan avresa* som en förkortning av *innan avresa sker* är ju **innan** som konjunktion det enda rätta. Jag hittade 732 exempel på **förrän** och alla de jag tittade på hade negation.

För skojs skull gjorde jag också en liten undersökning bland vänner och bekanta för att utröna hur pass accepterat **innan** är som preposition. De fick ta ställning till följande mening: ”Första sprutan tas en vecka **innan** avresa.” Jag ville inte kontrastera med **före** eftersom det skulle ge dem en onödig hjälp på traven och eftersom mitt huvudsakliga intresse avsåg just hur stor acceptans **innan** som preposition hade. Tolv personer deltog. Fem tyckte att den var felaktig (två påpekade att **innan** ju är en konjunktion, en att hon visserligen alltid har svårt med **före** och **innan** men att hon tycker skillnaden är viktig, en att **innan** är rätt i talspråk men inte i

skriftspråk), tre tyckte att **före** visserligen skulle vara bättre men att **innan** inte är fel, fyra tyckte att meningen var fullt acceptabel. Detta får bli ett tydligt bevis för att normvacklan föreligger.

Källor:

SAOL 12 (Norstedts förlag, 1998)

Nationalencyklopedien (Språkdata, Göteborg, och Bokförlaget bra Böcker AB, Höganäs, 1995)

Svensk handordbok (Norstedts förlag, 1966)

Språkdata i Göteborg (<http://svenska.gu.se/lbsv.html>):

Westman, Margareta: "Språkvården i ett framtidsperspektiv" (ur Språkvård 1985:4)

Liten undersökning bland vänner och bekanta